

ПРОБЛЕМИ МЕНЕДЖМЕНТУ АПК УКРАЇНИ В УМОВАХ ІНТЕГРАЦІЇ ГАЛУЗІ ДО ВСТУПУ В ЄС

© Гарасим П.М., Черевко Г.В., 2007

Наведено результати дослідження стану підготовки України до вступу до ЄС, проаналізовано основні суперечності і проблеми, що виникають і існують на шляху до євроінтеграції, визначено в якості основного завдання в розвитку АПК поглиблення в ньому агропромислової інтеграції.

This article covers the main results of investigation of Ukraine's contemporary state of preparation for integration into European Union process, the main difficulties and problems on the Ukraine's way to eurointegration, and development of agriindustrial integration is defined as the main task in the sphere of agribusiness for the nearest period.

Постановка проблеми. Процеси глобалізації економіки, внутрішні та зовнішні передумови окреслюють можливість вступу України до Європейського Союзу. Звідси впливає актуальність обґрунтувань і розроблення заходів, спрямованих на досягнення стандартів галузевого управління. Значною мірою успіх та ефективність вступу до ЄС залежатиме від рівня розвитку менеджменту економіки агропромислового комплексу. Тому питання, пов'язані з ефективним розвитком аграрної економіки України, на сьогодні є в зоні особливої уваги наших вчених.

Аналіз досліджень і публікацій. Актуальність проблеми агропромислової інтеграції в АПК підтверджено дослідженнями вчених-економістів. Зокрема, теоретико-методологічні аспекти агропромислової інтеграції глибоко вивчають такі вчені, як П.Т. Саблук, В.Я. Месель-Веселяк, В.Л. Валентинов В.В. Юрчишин, О.В. Крисальний, П.М. Макаренко, В.Г. Андрійчук, В.В. Зіновчук, М.Й. Малік, Ф. Горбонос та ін. Достатньо уваги в наукових дослідженнях приділено і питанням інтеграції України в Європейський Союз такими вченими, як В.І. Власов, В.І. Губенко, Ю.Е. Губені, Г.Черевко, О.М. Могильний, І.Г. Кириленко, С.І. Дем'яненко, А.А. Фесина, М.І. Долішній та ін. Однак залишаються недостатньо вивченими досить важливі практичні аспекти подальшого розвитку агропромислової інтеграції як основи підвищення ефективності функціонування АПК України. Невирішеними залишаються і кількісні аспекти визначення ефективності агропромислової інтеграції в АПК на різних її рівнях і у різних сферах.

Цілі статті. Метою цієї статті є наведення основних результатів дослідження можливостей подальшого розвитку агропромислового комплексу України на основі поглиблення його агропромислової інтеграції та підвищення її ефективності, що дасть можливість країні вийти на рівень показників, який сприятиме реалізації можливості європейської інтеграції нашої країни.

Основний матеріал. Об'єктами дослідження є сільські регіони та економічні системи, окремі підприємства, мікро- і макроекономічні структури. При цьому використано комплекс сучасних методів наукового дослідження. Теоретичною та методологічною основою проведених досліджень є положення економічної теорії, наукові праці вітчизняних та зарубіжних вчених з питань зрівноваженого розвитку сільських регіонів. Під час дослідження використано методи, прийняті в дослідженнях економічного спрямування: статистико-економічний – для опрацювання масиву статистичних та емпіричних даних; монографічний – для детального вивчення окремих елементів досліджуваного явища на прикладі конкретних об'єктів; економіко-математичний, математичного

модельовання і розрахунково-конструктивний – при вивченні можливостей оптимізувати напрямки розвитку окремих економічних явищ; аналізу і синтезу, порівнянь, метод єдності історичного і логічного в економічних дослідженнях – для вивчення наявного досвіду агропромислової інтеграції і вирішення екологічних проблем в ході цього розвитку та виявлення можливостей застосування окремих позитивних його елементів в Україні; метод експертних оцінок, системно-діагностичного, структурно-логічного аналізу – для дослідження процесів розвитку агропромислової інтеграції та системи економічних взаємовідносин в агропромислових інтегрованих формуваннях і можливостей їх вдосконалення на прикладі регіонів країни.

Україна та етапи євроінтеграції

Результати проведених досліджень переконливо свідчать, що загалом Європейський Союз можна вважати дуже вдалим проектом. Найкращим свідченням цього є факт, що за більш ніж піввікову історію існування європейських співтовариств, на основі яких в 90-х роках сформувався ЄС, жодна держава з нього не вийшла, тоді як кількість його дійсних членів зросла більш ніж вчетверо. А сьогоднішня черга на вступ до ЄС демонструє, що, незважаючи на всі відомі кризи і проблеми, ЄС має стійку репутацію найбільш розвинутої і привабливої частини Європи.

Практично сім років минуло з того часу, як в Україні головним державним пріоритетом проголошено євроінтеграцію. На цьому шляху зроблено, звичайно, немало.

З 2000 р. спостерігається інтенсивне зростання товарообміну між АПК України та країнами ЄС: Україна сьогодні провадить експортні й імпорتنі операції з продовольчими товарами з понад 50 країнами світу. Близько 30% продовольчого товарообігу припадає на країни СНД, а решта – на країни близького та далекого зарубіжжя. В АПК України є всі об'єктивні умови, щоб підвищити продовольчий товарообіг сільськогосподарської продукції і продовольства: у найближчі роки – з 3 млрд. дол. до 5–6 млрд. дол. США у 2010 році [10, с.17]. Безумовно, такому зростанню сприятиме вступ країни до Світової організації торгівлі та реалізація інших заходів щодо приєднання до країн-членів Європейського Союзу. Головне, щоб держава брала на себе зобов'язання, які б відповідали її реальним можливостям. Набуття членства в СОТ – політичний процес першочергового значення, який потребує постійної уваги з боку уряду і є найбільш пріоритетним завданням. Тому потрібна конкретизація на рівні не тільки декларації, а й запровадження конкретних заходів. При цьому треба мати на увазі, що вступ до СОТ буде мати не лише позитивні, а й негативні, насамперед для сільськогосподарських виробників, наслідки – в умовах ліберального ринку істотно погіршаться можливості реалізації продукції як особистих селянських господарств, так і сільськогосподарських підприємств, яка є сьогодні неконкурентоспроможною порівняно з сільськогосподарською продукцією європейських країн, що зумовлюється недостатністю державної підтримки аграрного сектора, відсталістю технологій виробництва продукції, слабкістю матеріально-технічної бази та нерозвиненістю банківського обслуговування сільськогосподарських виробників [7, с.68–72].

У 1992 році Україна стала членом Світового банку, Європейського банку реконструкції та розвитку, Міжнародного валютного фонду. Укладені Угода про партнерство та співробітництво між ЄС та Україною, Угода між урядами України та США про гуманітарне і технічно-економічне співробітництво (травень 1992 року), Протокол між урядом України та урядом ФРН про співробітництво і підвищення кваліфікації фахівців, керівних кадрів у галузі економіки та управління, Рамкова угода між урядами України і ФРН з питань консультування та співпраці; Українсько-голландський міжурядовий меморандум про взаєморозуміння (грудень 1992 року), Рамкова угода між Україною та Італією (липень 1992 року); Меморандум про взаєморозуміння між Україною та Великобританією (лютий 1993 року); Угода про економічне і технічне співробітництво між Україною та Республікою Індія (квітень 1994 року); угоди України з країнами СНД 1992–1995 рр.; Глобальна ініціатива Європейської комісії для України (квітень 1994 року), Протокол про наміри між ЄС та країнами СНД, двосторонні міжурядові договори 1995–1996 рр. [10, с.14].

Однією з особливостей курсу на входження України в Європейський економічний простір є те, що він пов'язаний з необхідністю визначення зовнішньоекономічної стратегії щодо інтеграції України до ЄС, яка ґрунтується на: Конституції України, що встановлює спрямування

зовнішньоекономічної діяльності країни на забезпечення її національних інтересів і безпеки шляхом підтримання мирного і взаємовигідного співробітництва з членами міжнародного співтовариства за загально визнаними принципами і нормами міжнародного права; схвалених Верховною Радою України напрямах зовнішньої політики України та концепції (основах державної політики) національної безпеки України; Угоді про партнерство та співробітництво, підписаній між Україною та ЄС, яка визначає механізм взаємодії між ними (1994 р., Люксембург); Указах Президента України “Про забезпечення виконання Угоди про партнерство та співробітництво між Україною та Європейським Співтовариством (Європейським Союзом) і вдосконалення механізму співробітництва з Європейським Співтовариством (Європейським Союзом)” (1998 р.) та “Про затвердження Стратегії інтеграції України до Європейського Союзу” (1998 р.), результатах саммітів Україна–ЄС 1997 р., 1998 р. та 2005 р., якими передбачено здійснення курсу України на інтеграцію з ЄС, забезпечення входження України в Європейський політичний, економічний та правовий простір, удосконалення механізму співробітництва України з ЄС і забезпечення виконання Угоди про партнерство та співробітництво, підписаної між Україною і ЄС [5, с. 489]. Від грудня 1999 р. відносини України з ЄС набули нового характеру у зв’язку з прийняттям Декларації Ради Європи стосовно Спільної стратегії країн-членів ЄС щодо України. Україна одержала ще один шанс реалізувати своє прагнення стати європейською країною. Сьогодні Україна вже має в Європі статус країни з ринковою економікою.

Проте, оцінюючи зроблене, з прикрістю доводиться констатувати, що, на жаль, поки що з умовних восьми етапів, які повинні пройти країни на шляху до євроінтеграції, Україна не пройшла жодного. Це такі: створення зони вільної торгівлі, формування митного союзу стосовно промислових товарів, встановлення безвізового режиму, вільний рух товарів, послуг, капіталу і робочої сили (без поширення на сільське господарство і рух товарів, які походять з третіх країн), входження до шенгенського візового простору, інституційне приєднання до ЄС, входження до простору євро [6, с.5]. Варто також зазначити, що ЄС, як правило, не створює зони вільної торгівлі з третьою країною, яка не є членом ЄС. Отже, вступ країни у СОТ можна також вважати передумовою, або нульовим етапом її інтеграції з ЄС.

Суперечності та проблеми на шляху до європейської інтеграції

Перша суперечність – між низьким рівнем загальносистемної конкурентоспроможності України та вимогами її високого рівня для вступу в ЄС.

Враховуючи інтереси України, рівень розвитку її АПК можна оцінити як явно недостатній, насамперед тому, що його продукція недостатньо забезпечує продовольчу безпеку держави. Так, середньодобова норма харчування населення України знаходиться нині на практично граничному рівні цього показника, встановленого ФАО – 2500 ккал; у 2001 році цей показник дорівнював 2711 ккал, а у 2004 – близько 2800 ккал, тоді як у країнах ЄС (25) він сягає 3485 ккал. Водночас, на харчування населення в Україні витрачає понад 60% сімейного бюджету (проти 15–20% у країнах Європи і 8–10% у США). Це є характерною ознакою бідної країни, коли харчування населення є явно недостатнім, але потребує більшої частини доходів [11, с.22]. У 2004 р. 75% сільських жителів мали середньодушові сукупні витрати, менші від прожиткового мінімуму. При цьому надходження від оплати праці становлять лише 26,3% вартості всіх ресурсів, якими розпоряджається пересічна сільська сім’я, а рівень цієї оплати залишається найнижчим серед всіх галузей економіки в країні [8, с.20]. Внаслідок низького рівня доходів, незадовільної соціальної сфери на селі зменшення загальної чисельності сільського населення (з 16,8 млн. ос. у 1991 р. до 15,3 млн. у 2005 р.) супроводжується обезлюдненням і відмиранням сільських населених пунктів [8, с.24].

Друга група суперечностей сформувалась між прагненням України до вступу в ЄС та її внутрішніми потребами і вбачається в тому, що, по-перше, пріоритетність АПК у внутрішній політиці України не відповідає економічним пріоритетам країн ЄС, які обмежують розвиток цих сфер, а по-друге, українські виробники низки продовольчих товарів, зокрема цукру, на сучасному етапі вже є конкурентами країн-членів ЄС, які із свого боку, захищають власні агропромислові ринки.

Рівень розвитку АПК відіграє надзвичайно велику роль у піднесенні економіки нашої держави, з ним пов'язуються процеси макро- і мікроекономічної стабільності. Його функціонування забезпечує близько 50% ВВП, 2/3 товарів народного споживання, зайнятість близько 40% працюючого населення та 70% бюджетних надходжень [4, с.132–133; 9, с.7]. Проте нинішня матеріально-технічна база АПК є спрацьованою й продовжує високими темпами деградувати, як і соціальна інфраструктура села. Техніко-технологічна оснащеність і фондозабезпеченість галузі мають стабільну тенденцію до зниження. Все це зумовлює надзвичайно низьку соціально-економічну ефективність АПК України.

Головними питаннями майбутніх переговорів щодо приєднання України до ЄС є такі: вільний ринок землі, квотування виробництва продукції та рівень дотацій сільському господарству з фондів ЄС.

Перша проблема зумовлена тим, що згідно із ст. 56 Римської угоди про створення попередника ЄС – Європейської економічної спільноти – будь-який інвестор з іншої країни спільноти має право на придбання землі в тій країні, яка має привабливість для його бізнесу. Це найголовніше для аграрного сектора положення було продубльовано Люксембурзькою угодою від 2001 року, яка передбачила зобов'язання для кожної країни-члена ЄС у разі заборони чинним законодавством придбання землі іноземним інвестором привести його у відповідність до правил ЄС. До речі, у США для отримання дозволу на придбання сільськогосподарських угідь іноземцями на Федеральному рівні кожний штат має право прийняти своє законодавче рішення з цього питання. Цим правом скористалися кілька штатів “кукурудзяного поясу”, в законодавстві яких передбачено заборону продажу земель сільськогосподарського призначення іноземцям [3, с.133].

Тому важливим є досвід країн Східної Європи, які вже пройшли через “вхідні ворота” ЄС. Наприклад, Угорщина спромоглася добитися не тільки мораторію на 7 років на купівлю землі іноземцями, а й можливого продовження цього строку ще на 3 роки, що буде можливим у тому випадку, якщо протягом дії основного строку мораторію вартість землі залишиться нижчою порівняно з іншими країнами ЄС. Але якщо іноземець мешкає в Угорщині понад три роки і має намір зайнятися виробництвом сільськогосподарської продукції (підкреслюємо – виробництвом), то він може купити сільськогосподарські угіддя. Подібні умови є й у Польщі, де продаж сільськогосподарської землі іноземцям заборонений протягом 12 років від часу вступу країни до ЄС, проте можливості купити її все-таки існують, як і в Угорщині [11, с.24]. Ці моменти є важливими для України, яка має близько 42 млн. га сільськогосподарських угідь і, в якій діє мораторій на продаж землі взагалі.

Друга проблема — це квотування виробництва, яке залежатиме від домовленостей щодо встановлення середньої врожайності зернових, олійних та бобових культур і загальних обсягів їх виробництва. Від цього залежатиме загальна площа ріллі, яку за угодою можна буде використовувати під посіви, тому необхідно добиватися від ЄС субсидій на реалізацію відповідних програм, а також субсидій на підтримку сільського населення, яке втрачатиме роботу внаслідок виведення земель із процесу сільськогосподарського виробництва.

Третя проблема — це обсяги дотацій із бюджету ЄС на підтримку сільського господарства. Слабка інфраструктура сільської місцевості, низька соціальна захищеність селян вимагатиме від України постановки на переговорах щодо вступу в ЄС питання про більшу величину нормативної дотації на перший рік, порівняно з тією, яку отримали деякі нові члени. Треба також наполягати на тому, щоб термін переходу до 100% нормативу дотацій з бюджету ЄС не перевищував 5–7 років.

Крім названих, існують й інші проблеми внутрішнього характеру: відсутність ринкової інфраструктури, розвинутої системи маркетингу і біржової торгівлі засобами виробництва і товарами, недосконалість системи стандартів та законодавчої бази, низький рівень ефективності сільського господарства і всього АПК. Більше ніж половина сільськогосподарських підприємств є збитковими, а особисті селянські господарства неспроможні нагромадити відповідних коштів, необхідних для організації виробництва на сучасній техніко-технологічній основі [1, с.227–229]. Переробна сфера, як і тракторне, сільськогосподарське та продовольче машинобудування, за рівнем розвинутості технологічних процесів належить до четвертого (із шести) технологічного укладу.

Частка інноваційних видів продукції в загальному обсязі продовольчих товарів у 2003 р. становила всього 4,4% [9, с.5]. Стабільний розвиток сільського господарства потребує великих коштів. Для підтримки існуючого рівня сільськогосподарського виробництва щороку необхідно до 7 млрд. грн., а для технічного оновлення – 9 млрд. грн. інвестицій. Фактично ж у 2003 р. інвестиції в основний капітал у сільському господарстві становили 2,1 млрд. грн. Це всього 4,2% їх загального обсягу по економіці при тому, що частка основних засобів галузі в економіці країни становить 8,7%, а валова додана вартість перевищує 12%. Прямі іноземні інвестиції, відповідно, дорівнювали 2,7% загального їх обсягу по Україні [9, с.12].

Завдання в розвитку АПК на шляху до євроінтеграції

Одним з головних чинників вирішення проблеми ефективного розвитку АПК і всього народного господарства, формування в ньому технологічно досконалого, екологічно безпечного та високопродуктивного виробничого потенціалу є радикальне вдосконалення взаємозв'язків між промисловістю, яка забезпечує аграрний сектор необхідними засобами й предметами праці та переробляє сільськогосподарську продукцію (сировину) і безпосередньо сільським господарством, зокрема м'ясним скотарством як специфічною у всіх відношеннях галуззю економіки. Основне завдання полягає в удосконаленні системи економічних взаємовідносин між усіма учасниками технологічного ланцюга виготовлення кінцевої продукції АПК з метою підвищення соціально-економічної ефективності цього процесу. Необхідність удосконалення економічних взаємовідносин між підприємствами-виробниками і підприємствами-переробниками сільськогосподарської продукції зумовлюється зростаючою нееквівалентністю цих взаємовідносин, диспаритетом у цінах на сировину і продукцію, вироблену з неї і, як наслідок – тенденцією окремих галузей сільського господарства, зокрема м'ясного скотарства до згортання виробництва через зниження продуктивності тварин і зменшення їх поголів'я.

Інакше кажучи, основою підвищення ефективності АПК і, зокрема, його м'ясопродуктового підкомплексу є підвищення ефективності функціонування всіх його учасників – виробників сільськогосподарської продукції як сировини та переробників цієї сировини, якої можна досягти на основі концентрації в них виробничих ресурсів і обсягів виробництва, поглиблення їх спеціалізації для виконання окремих технологічних процесів – з одного боку, і раціонального і взаємовигідного розподілу одержаного кінцевого ефекту – прибутку між усіма учасниками інтегрованого формування, найоптимальнішою організаційно-правовою формою якого в сучасних умовах може бути асоціація виробників певного виду продукції, наприклад, м'яса. Найприйнятнішою формою реалізації фінансово-економічних взаємовідносин в умовах функціонування інтегрованого формування сьогодні, як показує порівняльний аналіз, може бути контрактна форма як найбільш універсальна.

При контрактній вертикальній виробничій інтеграції її учасники повністю зберігають самостійність та права юридичної особи і водночас підпорядковують свою діяльність інтересам досягнення високих кінцевих результатів всього технологічного ланцюга. Безперечними перевагами контрактної інтеграції є її висока гнучкість, мобільність, оперативність, проте треба пам'ятати і про існуючі недоліки цієї форми: підприємство, що перебуває в складі концерну, звужує можливості співробітництва з іншими підприємницькими структурами, що неприйнятне для великих багатогалузевих сільськогосподарських підприємств.

У межах контрактної інтеграції досить легко змінювати масштаби співробітництва за рахунок відповідного коригування як кількості учасників, так і обсягів взаємних зобов'язань, що особливо важливо за нестабільної ринкової кон'юнктури. Організація укладання контрактів потребує і набагато менше часу порівняно з іншими варіантами вертикальної виробничої інтеграції. Це особливо важливо для укладання багатосторонніх контрактів виробників зерна, комбікормових підприємств та тваринницьких комплексів чи птахофабрик. Характер та глибина взаємодії на основі контрактів також легко регулюються. Координація, узгодження чи навіть управління роботою ланок вертикального ланцюга в межах контрактної інтеграції легко забезпечується покладенням відповідних обов'язків або наданням повноважень інтегратора одному з учасників. У межах вертикальної виробничої інтеграції інтегратором може бути лише переробне підприємство.

Контрактні відносини є обов'язковим компонентом кооперативної форми та агропромислових структур різноманітних типів, а також можливим елементом прямого комбінування.

Доцільність формування галузевих і міжгалузевих інтегрованих структур в АПК розглядається як засіб ефективної співпраці постачальницьких, сільськогосподарських і переробних підприємств та кооперації їхніх зусиль для організації виробництва, кращого використання виробничих потужностей і збільшення виробництва продовольства. Тобто, йдеться про створення виробничих об'єднань сільськогосподарських товаровиробників і переробників сільськогосподарської сировини з метою узгодження їхньої господарської діяльності та підвищення ефективності сільськогосподарського і промислового виробництва. У методологічному плані розвиток агропромислової інтеграції у м'ясопродуктовому підкомплексі АПК означає зростання його організаційно-економічної цілісності, оскільки цей процес відбувається із встановленням нових і посиленням існуючих економічних, організаційних та інформаційних зв'язків між підприємствами, що знаходяться на суміжних рівнях технологічного ланцюга. А враховуючи, що вертикальна інтеграція є закономірною тенденцією, яка формується на основі подальшого поглиблення спеціалізації і концентрації виробництва і безпосередньо стосується до характеру міжгалузевого обміну, її можна розглядати як стратегічний напрям вирішення проблеми нееквівалентності міжгалузевого обміну [2, с.85]. Це тим більше важливо й потрібно в умовах обмеження державного втручання і впливу на господарську діяльність господарств та їх незадовільного фінансового стану, оскільки цей напрям не потребує активної участі держави в частині фінансової підтримки товаровиробників – доходи регулюються автоматично шляхом міжгалузевого перерозподілу коштів.

Висновки:

1. Проголошення Україною євроінтеграції головним державним пріоритетом є явищем закономірним і важливим для подальшого розвитку нашої країни. Незважаючи на те, що загалом уряд України здійснив багато кроків на шляху до реалізації можливості євроінтеграції, на жаль, поки що не реалізовано жодного з важливих етапів підготовки до вступу в ЄС, які є обов'язковими для кожної країни, що мала чи має намір вступити до ЄС.

2. Україна досягла великих успіхів у реалізації однієї з основних вимог статті 6 чинного сьогодні Договору про Європейський Союз щодо обов'язковості розвитку в країні свободи і демократії, однак, важливою умовою вступу до ЄС залишається наявність у країні-кандидата відповідного рівня ефективності економіки. В Україні в цьому плані надзвичайно важливу роль може відіграти її агропромисловий комплекс, конкурентними рисами продукції якого на зовнішньому ринку можуть бути її висока якість, екологічність і відносна дешевизна. Проте сучасний стан галузей АПК, особливо безпосередньо сільського господарства є вкрай незадовільний, що безперечно знижує інвестиційну привабливість цього сектора економіки як для внутрішніх, так і для зовнішніх інвесторів. Значною мірою це пояснюється розбалансованістю і нееквівалентністю фінансово-економічних взаємовідносин між партнерами з виробництва кінцевої продукції в різних сферах агропромислового комплексу, які можуть бути ліквідовані шляхом розвитку агропромислової інтеграції.

3. Економічні відносини учасників агропромислової інтеграції на всіх стадіях підприємництва від виробництва до реалізації кінцевої продукції мають бути взаємовигідними; необхідно дотримуватися закону вартості під час визначення цін на продукцію. В умовах ринку, коли ціну формують попит і пропозиція, орієнтиром є роздрібна ціна. Знаючи її, можна загальний прибуток розподілити у цінах на продукцію за стадіями: виробництво — перероблення — реалізація так, щоб забезпечити умови для одержання рівновеликих прибутків на авансований у виробництво капітал з урахуванням терміну його обороту, що характеризується показником норми прибутку.

4. Вертикальна інтеграція є закономірною тенденцією, яка формується на основі подальшого поглиблення спеціалізації і концентрації виробництва і безпосередньо стосується до характеру міжгалузевого обміну, тому її можна розглядати як стратегічний напрям вирішення проблеми нееквівалентності міжгалузевого обміну. Це тим більше важливо й потрібно в умовах обмеження державного втручання і впливу на господарську діяльність господарств та їхнього незадовільного

фінансового стану, оскільки цей напрям не потребує активної участі держави в частині фінансової підтримки товаровиробників: регулюються доходи автоматично шляхом міжгалузевого перерозподілу коштів.

5. Найприйнятнішою на сьогодні і найуніверсальнішою формою здійснення інтеграційних зв'язків у АПК, зокрема у м'ясопродуктовому його підкомплексі є контрактна їх форма. Оптимальною організаційно-правовою формою інтегрованого підприємства в цій сфері можна вважати асоціацію як найбільш м'яку форму інтеграції, що ґрунтується на розвитку внутрішніх договірних відносин, при цьому вона є найшвидшим і найдешевшим способом апробації можливостей спільної діяльності.

1. *Агропромисловий комплекс України: стан, тенденції та перспективи розвитку.* – К.: ННЦ ІАЕ, 2005. – 292 с. 2. *Валентинов В.Л. Регулювання міжгалузових відносин в системі аграрної політики.* – К.: ІАЕ, 2003. – 332 с. 3. *Власов В.І., Саблук Р.П. Проблеми вступу України до Європейського Союзу // Економіка АПК.* – 2005. – №2. – С.132–137. 4. *Горська О.В. Проблеми України в Контексті європейської інтеграції // Економіка АПК.* – 2003. – №1. – С.132–135. 5. *Губенко В.І. Європейський Союз в контексті зовнішньоекономічної стратегії АПК України // Матеріали Шостих річних зборів Всеукраїнського конгресу вчених економістів-аграрників.* – К.: ІАЕ УААН, 2004. – С.487–493. 6. *Друзенко Г. Накануне саммита Україна–ЕС: итоги ради перспектив // Зеркало недели, №46 (574), 26 ноября 2005 г.* – 5 с. 7. *Кириленко І.Г. Напрями підвищення конкурентоспроможності вітчизняного сільськогосподарського виробництва // Економіка АПК.* – 2005. – №11. – С.68–72. 8. *Соціально-економічні проблеми розвитку українського села і сільських територій.* – К.: ННЦ ІАЕ УААН, 2005. – 84 с. 9. *Соціально-економічний розвиток аграрного сектора в інтересах суспільства // Економіка України.* – 2005. – №4. – С.4–20. 10. *Фесина А.А. Розвиток АПК України в контексті Європейського виміру // Економіка АПК.* – 2002. – №9. – С.13–17. 11. *Черевко Г.В. Перспективи і проблеми інтеграції України у Європейський Союз // Перспективи кооперації в АПК України в умовах інтеграції в Європейський Союз: Матер. Міжна. наук.-практ. конф. 15–16 вересня 2005 р.* – Львів: ЛДАУ, 2005. – С.12–29.

УДК 351.824.11:657.011.47](477)

Г.В. Головчак

Львівський національний університет імені Івана Франка,
кафедра обліку і аудиту

ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ДІЯЛЬНІСТЮ ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ

© Г.В.Головчак, 2007

Зосереджено увагу на формуванні обліково-аналітичного забезпечення системи управління діяльністю житлово-комунальних підприємств. Основним чинником впливу на прийняття управлінського рішення є організація систем обробки інформації.

In this article author gave attention on creating accounting-analysis information base of system managing municipal enterprises. The main factor by process managerial decisions is organization of system information's processing.

Постановка проблеми. Житлово-комунальне господарство – важливий вид економічної діяльності, технологічні та виробничі особливості якого визначають певні вимоги до організації обліку та аналізу. Необхідне вдосконалення технічного та інформаційного забезпечення впровадженням автоматизованих систем обліку та аналізу, до складу яких мають входити автоматизовані робочі місця обліковців-аналітиків. Комплексного підходу до визначення особливостей житлово-комунальних підприємств при створенні обліково-аналітичної системи сьогодні ще не сформовано.